

MARIJA LAMUTOVA:

Petričev Andrejc.

(Konec.)

n šel je dalje Andrejc utrujen in lačen iskat prenočišča, bolj zadovoljen kakor nasičen bogatin v pernati postelji. Nebo je žarelo, voda je zmrzovala, ljudje so hodili upognjeni, sneg jim je škripal pod nogami. S klanca se je pa razlegala Andrejčeva vesela pesem o solncu in škrjančkih...

Opazovala sem некоč zanimiv sestanek: Andrejc, njegov oče in brat Jernejc so se slučajno sestali na križpotju ob mostu. Žalostna trojica... Stopile so mi nehote solze v oči. Usoda je pahnila z neusmiljeno roko te tri siromake na cesto, jih izpostavila gladu in mrazu, češ, iščite si kruha ali pa poginite.

V duhu sem videla pristopiti usehlo, od bede postarano ženo — njih mater. Gledala in motrila jih je po vrsti, toda njen pogled ni bil sličen ljudskim pogledom; božala jih je po izstradanih licih, toda to božanje ni bilo božanje usode; zaplakala je grenke solze, rojene v globini materinega srca, si zakrila oči in izginila...

Vsi trije so se ozrli obenem proti nebu: večernica se je užgala v nepopisni lepoti in svetlobi na obzorju — nema tolažnica onih, ki tavajo širom sveta brez kruha in strehe...

Dolgo so govorili; oče je slonel ob lajni, Andrejc ob mostni ograji, brat Jernejc pa je čepel na tleh na ročnih stolčkih. Menda so se sprli ob koncu pogovora; oče je imenoval Andrejca požigalca. Ravnodušno se je ta nasmejal in dejal: »Če bi ne zažgal, bi vaju in še mene zraven podsulo; kaj bi imeli od tega? Ha? Saj je bila tista koliba še za čmrlje in ose preslaba, pa bi bila dobra za nas! Ko sva se z Jernejcem tepla, se je strop do tal priklanjal. Pa kaj bi se kregal — saj se vam ne da dopovedati.«

Naglo se je obrnil in šel pevajoč proti klanecu. Oče je oprtil lajno in jo mahnil preko mostu. Jernejc je gledal zdaj za prvim, zdaj za drugim, potem pa smuknil v gostilnico.

Preko mostu je pela lajna staro pesem o trdem kruhu, s klanca se je pa glasila vesela popevka brezskrbnega Andrejca.

Predpust je bil za Andrejca čas veselja; hodil je od svatovanja do kolin, od kolin do svatovanja. Dobro se mu je godilo, saj v takih slučajih niso ljudje umazani. Vse žepe je imel mastne od pečenih klobas, kolačev in krofov. Na svatovščini je pil, plesal in vriskal navadno v veži, če pa je bil tu napoti, se je zadovoljil pod oknom.

Okrog klobuka si je nataknil oglodane kosti, v gumbnico si je vtaknil s klobasno špilo krof, kozarec je postavil na okno, se vrtel in pel:

»Trinks, trinks, trinks,
saj ga je še več, saj ga je še več!«

Krog njega se je gnetla gruča premraženih otrok in se v Andrejca zamaknjena veselo smejala.

Spomladi je šel Andrejc k naboru. Iz šole grede sem ga srečala.

»Gospodična, ali bi mi dali šopek?«

»I seveda, Andrejc! Le pridi jutri zjutraj pod šolsko okno!«

Da ste ga videli! Nakičen je bil menda z zelenjem cele vasi. S klobuka so mu visele dolge kite bršljana in celo v škornje si je zataknil cvetočih vejic. Vaški fantje so se skupno odpeljali s svojim muzikantom v mesto, Andrejc je šel sam peš, si sviral na orglice in prepeval državno himno.

»No, Andrejc, ali si bil potrjen?« sem ga podražila naslednji dan.

»Potrjen sem bil, samo vzeti me niso hoteli.«

»Zakaj pa ne?«

»Menda se me gospodje boje, ker me je pred njimi vrglo, in menda se tudi boje, da bi jim preveč ne pojedel.«

V cerkvi je stal Andrejc navadno pod korom, naprej ga ljudje niso pustili. Ker ga je navadno vrglo med mašo, se ga je vsak izognil, da je bil krog njega nekaj metrov prazen kolobar.

Župnik mu je večkrat zabičal, naj ne moti vernikov med svetim opraviлом, naj pride rajši ob delavnikih k maši, a kaj so bile Andrejcu take besede!

Časih je pozabil na organistovo pretnjo in je s pevci vred zapel, seve je kmalu zavil po svoje in pel kakor na vaškem klancu, dokler ga ni izgnal ta ali oni možakar, če ga ni že prej vrglo na tla. Tedaj je pa nastala zmešnjava: možje so ga zanesli pred cerkvena vrata in mu lili vode iz kropilnega kamena na glavo.

»Andrejca moramo kam spraviti, da bo vsaj mir pri maši,« so modrovali v svojih prebrisanih glavah. Med tednom so pozabili nanj, v nedeljo jim je pa zopet prišel na pot. Slednjič so se ga pa le iznebili.

Pred Božičem je bilo, ko so po neprestanem deževju in mitežu narasle vaške mlake, ko je voda poplavlila travnike in silila iz obcestnih jarkov na pot. Andrejc se je vračal, tako so pravili, s polno culico kovanega denarja s sejma in vriskal spotoma. Pod vasjo ga je pa vrglo in padel je naravnost v naraslo mlako. Stari Korenič je slišal močan pljusk, ko je gledal s hišnega praga po vremenu, a ni slutil nič hudega; prekrizal se je in šel k družini v hišo. Pa tudi drugi sejmarji ga niso opazili, dasi so pozno gnali živino domov. Noč je bila temna in oblačna.

Naslednje jutro so dobili v mlaki mrtvega Andrejca; krepko je tiščal denar v roki, odičen klobuk pa je plaval po vodi.

Več let je že od tega, a ljudje ga niso še pozabili. Njegove pesmi jim še vedno done v ušesih in stara hosta jih venomer ponavlja; tako si govorijo med sabo na potu k polnočnici, zakaj nehote se spominjajo Andrejčevega ukanja, ki se je razlegalo druga leta skozi brnenje božičnih zvonov.

Ko piska in vriska čez klanec močna zimska burja, tedaj podraži oče družino: »Andrejca vriska; ali ga čujete?« — Plaho se stisnejo otroci k materi in še plašneje vprašajo: »Mama, kaj res?« — — —

Ah, tam za poljem . . .

*Ah, tam za poljem, za zlatim poljem
jesenski lesovi šumijo,
s pritajenim glasom v njih divji cvetovi
med sabo tožeč govorijo:*

*»Ah, pravil je davi veter popotni,
ki je tod mimo pribežal iz dalje:
Že jutri zarana bo sever-vihar
strupene vam slane natrosil na halje...«*

*In s kruto nogo bo zatrl, poteptal
zlate sanje vaše mladosti,
in v jadni osamljenosti bodo umrla
srčeca vaša polna bridkosti...«*

*Žalostno rože so glave sklonile,
objele še enkrat se za slovo —
in že je nad njimi zapela jesen,
kako je bilo — in še bo lepó...*

Miroslav Kunčič.

